

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

Inleiding

In de onderstaande tabellen is per beleidsveld een overzicht gegeven van de belangrijkste verkenningen met een horizon tot 2040 en die met een horizon van verder dan 2040. Van elke verkenning is een korte omschrijving gegeven en verder is aangegeven door wie de verkenning is uitgevoerd, op welke schaalniveau de verkenning betrekking heeft (internationaal, nationaal, regionaal) en wanneer de verkenning gereed zal komen of is gekomen.

Naast dit overzicht is een schematisch overzicht (zie bijlage 2) gemaakt van de meest gezaghebbende verkenningen die in de onderstaande tabellen zijn beschreven. In dat overzicht is door middel van pijlen aangegeven hoe de studies zich tot elkaar verhouden. Een verbinding tussen twee verkenningen geeft aan dat de ene studie input levert voor de ander. Daarbij geeft de richting van de pijl de richting van de input aan. Juist in dat schema blijkt duidelijk dat de WLO-studie samen met de CPB studies 'Four futures of Europe' en 'Vier vergezichten op Nederland' een centrale plaats innemen in het werken met scenario's.

ECONOMIE en WERKEN

BELEIDSVELD	ECONOMIE en WERKEN	Horizon: tot 2040		
		Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Naam verkenning	Korte omschrijving			
Internationaal				
Four futures of Europe	In deze verkenning wordt op basis van een tweetal sleutelonzekerheden, de internationale samenwerking en de ontwikkeling van de publieke sector, een viertal lange termijn scenario's geschetst voor de (economische) positie van Europa in de Wereld.	CPB	2040	2003
Four futures for energy markets and climate change	De Europese doorvertaling naar energiemarkten en klimaat vanuit de CPB scenario's van Four futures of Europe.	CPB/RIVM	2040	2004
Nationaal				
Vier vergezichten op Nederland	In deze verkenning wordt een doorvertaling gemaakt van de vier lange termijn scenario's die ontwikkeld zijn in de studie Four futures naar de Nederlandse economie, met een kwantitatieve analyse op nationaal niveau en voor afzonderlijke sectoren.	CPB	2040	2003
Megaland	In een zestal varianten beschrijven we de toevoeging van winkels over heel Nederland. De verdeling van winkels werd in het verleden sterk door beleid bepaald. In de zes varianten is het juist de markt die bepaalt waar de winkels staan. Daarbij maakt de markt wisselend de keuze voor zes verschillende soorten locaties. De varianten worden gebruikt om te zien waar het verkeer toeneemt, wat de gevolgen zijn voor bestaande winkels en wat mogelijke effecten op stedelijkheid zijn.	RPB	2020	2005
Ongekende ruimte verkend	Verkenning voor een aantal thema's: wonen, werken, landbouw, water en leefwereld. De samenleving heeft zich ontwikkeld buiten de bestaande beleidskaders. Daar houdt de overheid nog onvoldoende rekening mee. Deze studie is een verkenning naar een andere manier om met ruimteclaims om te gaan. Voor de ruimteclaims zelf wordt verwezen naar de WLO scenario's van de planbureaus.	RPB	werken tot 2020, landbouw tot 2030 wonen en water 2050	2003
Regionaal				

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

BLM	De bedrijfslocatiemonitor (BLM) leidt de vraag naar bedrijventerreinen en kantoorlocaties af uit de ontwikkeling van de werkgelegenheid, die op haar beurt samenhangt met de groei van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Er wordt voor de lange termijn een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van het BBP op basis van de vier scenario's uit de studie Four futures van het CPB.	CPB	2040	2005
Wielvaart en leefomgeving	Allerlei internationale ontwikkelingen op economisch, politiek, demografisch en cultureel gebied zullen hun weerslag hebben op Nederland. Niet alleen op onze economie, maar ook de omgeving waarin wij werken en wonen. De WLO-studie beoogt in beeld te brengen welke veranderingen zullen plaatsvinden, wanneer dat ongeveer zal gebeuren en hoe die veranderingen zich regionaal zullen manifesteren. Het onderzoek concentreert zich op diverse thema's die alle een aspect van de fysieke omgeving belichten: wonen, werken, verkeer & vervoer, luchtvaart, energie, landbouw, natuur & water, milieu & gezondheid, veiligheid. Daarnaast zijn er afzonderlijke thema's als regionale ontwikkeling en grote steden benoemd om te onderzoeken hoe de mogelijke ontwikkelingen cumuleren in bepaalde steden of regio's.	CPB, RPB, MNP, AVV	2040	2005

BELEIDSVELD		ECONOMIE en WERKEN		Horizon: na 2040		
Naam verkenning	Geen verkenningen voor na 2040			Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum geres

WATER en KLIMAAT
(Herhaling van de) Inleiding

WATER en KLIMAAT in de onderstaande tabellen is per beleidsveld een overzicht gegeven van de belangrijkste verkenningen met een horizon tot 2040 en die met een horizon van verder dan 2040. Van elke verkenning is een korte omschrijving gegeven en verder is aangegeven door wie de verkenning is uitgevoerd, op welke schaalniveau de verkenning betrekking heeft (internationaal, nationaal, regionaal) en wanneer de verkenning gereed zal komen of is gekomen.

BELEIDSVELD	WATER en KLIMAAT Korte omschrijving	Horizon: tot 2040		
		Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Internationaal				
Four futures of Europe	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Nationaal				
Vier vergezichten op Nederland	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Effecten klimaatverandering in beeld	Een overzicht van de al aanwezige kennis over al aanwezige en binnen afzienbare termijn te verwachten effecten van klimaatverandering in Nederland. Geen echter scenariostudie, maar een overzichtsdokument.	MNP	nvt	2005
Regionaal				
Welvaart en leefomgeving	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB, RPB, MNP, AVV	2040	2005

BELEIDSVELD	WATER en KLIMAAT Korte omschrijving	Horizon: na 2040		
		Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Internationaal				
IPCC emissiescenario's	Zes emissiescenario's van het verloop van de mondiale uitstoot van broeikasgassen in de 21 ^{ste} eeuw	VN	2100	2005
IPCC klimaatscenario's	De mondiale klimaatscenario's van het IPCC zijn gebaseerd op de emissiescenario's van het IPCC. De emissiescenario's zijn in IPCC-verband 'doorgerekend' met een range aan klimaatmodellen, met als resultaat een waarder aan mogelijke mondiale klimaatontwikkelingen in de 21 ^{ste} eeuw: de IPCC klimaatscenario's.	VN	2100	2001
Nationaal				
Delta in de toekomst	Het project 'Delta in de toekomst' heeft tot doel de toekomstige ontwikkelingen te verkennen die van belang kunnen zijn voor het waterbeheer. De huidige waterbeheerconcepten als ruimte voor rivier, kustbeleid (zwakke schakels) en WB21 (vasthouden, bergen, afvoeren) zijn getoetst op hun duurzaamheid door	V&W/DGW	2050	2005

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

	<p>middel van toekomstbeelden. Deze toekomstbeelden zijn gebaseerd op de IPCC/CPB-scenario's en geven zicht op mogelijke lange termijn ontwikkelingen in de maatschappij en in de fysieke omgeving. Om de toekomstbeelden te kunnen ontwikkelen heeft TNO, in opdracht van het project Delta in de Toekomst, een inventarisatie gemaakt van recente nationale en internationale toekomstverkenningen.</p> <p>Het KNMI zal nieuwe klimaatscenario's voor Nederland bekendmaken, die zijn gebaseerd op actuele wetenschappelijke inzichten. Het betreft een vertaling van de IPCC-klimaatscenario's naar de Nederlandse situatie, ten behoeve van impactstudies, in het bijzonder het nationale waterbeleid voor de 21ste eeuw.</p> <p>De missie van het consortium is om klimaat medeoriëntend te laten worden voor de toekomstige (her)inrichting van Nederland en Europa. Door gecoördineerd, innovatief en hoogwaardig onderzoek op het raakvlak van klimaat en ruimte wil het consortium de vooraanstaande positie van Nederland op het gebied van klimaatonderzoek en ruimtelijke ordening behouden en versterken. Het kennisprojectplan Klimaat voor Ruimte beschouwt klimaat in brede zin en als een multidisciplinair kennisvraagstuk, met een sectoroverschrijdende dimensie. Het kennisproject wil zowel de Nederlandse overheid, het bedrijfsleven, als de wetenschap uitrusten met een hoogwaardige operationele kennisinfrastructuur. Het kennisinstrumentarium wordt toegesneden op de relatie tussen klimaat en ruimtegebruik.</p> <p>Binnen het BSIK programma wordt gewerkt aan zowel scenario's als toekomstverkenningen voor ruimtegebruik in Nederland waarbij dit gedaan wordt door integratie van diverse sectorale invalshoeken (zoals waterbeheer, landbouw en natuur).</p>				
Vertaling van de IPCC klimaatscenario's naar Nederland		KNMI	2100	2006	
BSIK Klimaat voor ruimte		VROM/DGMI	Klimaatscenario's: 2050/2100 Ruimtelijke Verkenningen: (2010) /2025/2050/2100	2005-2009	
Zeespiegelstijgingsscenario's		V&W / RIKZ	2100	2004	
PONTOS - ASMITA kustfundament		V&W /RIKZ	2050 -2200	2005	
Regionaal					
Spankrachtstudie	Deze studie heeft tot doel inzicht te krijgen in de benodigde en beschikbare ruimte voor de rivier op de lang termijn, zowel op basis van veiligheid als ruimtelijke kwaliteit.	V&W/DGW	2050 - 2100	2002	

NATUUR en MILIEU (Herhaling van de) Inleiding

In de onderstaande tabellen is per beleidsveld een overzicht gegeven van de belangrijkste verkenningen met een horizon tot 2040 en die met een horizon van verder dan 2040. Van elke verkenning is een korte omschrijving gegeven en verder is aangegeven door wie de verkenning is uitgevoerd, op welke schaalniveau de verkenning betrekking heeft (internationaal, nationaal, regionaal) en wanneer de verkenning gereed zal komen of is gekomen.

BELEIDSVELD	NATUUR en MILIEU	Horizon: tot 2040		
		Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Natuur	Korte omschrijving			
Internationaal				
Four futures of Europe Millennium Ecosystem Assessment	Zie omschrijving onder Economie en Werken Het meest uitgebreide rapport over de toestand van de ecologische rijkdommen op onze planeet. In het rapport worden vier scenario's gehanteerd: Global Orchestration: globally connected society that focuses on the global trade and economic liberalisation and takes a reactive approach to ecosystem problems. Order of strength: Regionalised and fragmented world, concerned with security and protection, emphasizing primarily regional markets, paying little attention to public goods, and taking a reactive approach to ecosystem problems Adapting Mosaic: Regional watershed-scale ecosystems are the focus of political and economic activity. Local institutions are strengthened and local ecosystem management strategies are common: society develop a strong pro-active approach to the management of ecosystems TechnoGarden: Globally connected world relying strongly on environmentally sound technology, using highly managed, often engineered, ecosystems to deliver ecosystem services, and taking a proactive approach to the management of ecosystems in an effort to avoid problems.	CPB VN (- BuZa) / MNP	2040 2050	2003 2005
Referentieramingen energie en emissies	De Referentieramingen zijn gebaseerd op een tweetal scenario's afkomstig van de CPB-scenario's 'Four Futures for Europe', te weten het Global Economy (GE)-scenario en als achtergrond het Strong Europe (SE)-scenario. Waar de CPB-scenario's lopen tot 2040, is voor de Referentieramingen van afgetapt tot 2020.	ECN/MNP	2020	2005
Clean air for Europe	Ontwikkeling van scenario's die een beeld geven van de toekomstige emissies en concentraties/deposities in Nederland (hierbij wordt gebruik gemaakt van de Referentieramingen) en het buitenland; bij ongewijzigd beleid zowel als na doorvoering van aanvullende technische maatregelen.	EU, VROM/DGM	2010, 2015, 2020	2005
Nationaal				
Vier vergezichten op Nederland	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Duurzaamheidsverkenning	Het kabinet ziet deze duurzaamheidsverkenning als basis voor het ontwikkelen en evalueren van beleidsstrategieën. Binnen de verkenning zijn vier scenario's opgenomen	MNP	2030/ 2040	2004

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

	die maatschappelijke keuzen, sturingsfilosofieën en wetenschappelijke onzekerheden omvatten ten aanzien van de toekomst. Twee assen zijn hierin leidend: - Een verdere globalisering dan wel een accent op regionalisering - Een accent op efficiency, markt en het individu dan wel rechtvaardige verdeling, overheid en solidariteit.			
Milieubalans	De ramingen zoals gepresenteerd in de milieubalans lopen tot 2010 en zijn gebaseerd op het Global Economy scenario, en huidig vastgesteld beleid (dat wil zeggen gefinancierd en geïnstrumenteerd beleid).	MNP	2010	2005
Natuurbalans	De Natuurbalans 2005 besteedt aandacht aan mogelijke consequenties van deerschikking van rollen en verantwoordelijkheden met betrekking tot het natuur- en landschapsbeleid, zoals aangegeven in de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland. Het betreft vooral een vooruitblik, waarbij ingegaan wordt op de betekenis van gebiedsprocessen voor de verwezenlijking van de natuur- en landschapsdoelen van de rijksoverheid. Elk jaar heeft de Natuurbalans een speciaal thema, dat door de minister van LNV wordt vastgesteld; dit jaar is dat 'geldstromen'.	MNP	2015 à 2020	2005
Derde natuurverkenning	De Natuurverkenning, die eens in de vier jaar wordt uitgegeven, verkent toekomstige ontwikkelingen van natuur, bos en landschap. Hierbij worden belangrijke ontwikkelingen op sociaal-cultureel gebied, economisch gebied en voor het landgebruik betrokken. De derde Natuurverkenning zal een thematische verkenning zijn met de volgende thema's: de omslag van verwerving naar beheer; een evaluatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen; de Kaderrichtlijn Water en de 2010 doelstelling inzake biodiversiteit.	MNP	2030	2006
Effecten klimaatverandering in beeld	Zie omschrijving onder Klimaat en Water.	MNP		2005
Regionaal				
Welvaart en leefomgeving	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB, RPB, MNP, AVW	2040	2005
Milieuverkenning	De ramingen zoals ze zullen worden gepresenteerd in de Milieuverkenning zijn gebaseerd op de studie Welvaart en Leefomgevingskwaliteit, die op haar beurt ook weer teruggaat naar four futures studie van CPB.	MNP	2040	2006

		Horizon: na 2040		
BELEIDSVELD	NATUUR en MILIEU	Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Naam verkenning	Korte omschrijving			
Internationaal				
IPCC emissiescenario's	Zes emissiescenario's van het verloop van de mondiale uitstoot van broeikasgassen in de 21 ^{ste} eeuw	VN	2100	2005
IPCC klimaatscenario's	De mondiale klimaatscenario's van het IPCC zijn gebaseerd op de emissiescenario's van het IPCC. De emissiescenario's zijn in IPCC-verband 'doorgerekend' met een range aan klimaatmodellen, met als resultaat een waaijer aan mogelijke mondiale	VN	2050/ 2100	2001

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

	klimaatontwikkelingen in de 21 ^{ste} eeuw: de IPCC klimaatscenario's.			
Nationaal				
IPCC klimaatscenario's	Het KNMI zal in 2006 nieuwe klimaatscenario's voor Nederland bekendmaken, die zijn gebaseerd op actuele wetenschappelijke inzichten. Het betreft een vertaling van de IPCC-klimaatscenario's naar de Nederlandse situatie, ten behoeve van impactstudies, in het bijzonder het nationale waterbeleid voor de 21 ^{ste} eeuw.	KNMI	2100	2006
Regionaal	GEEN			

BIJLAGE 1 bij brief uitwerking Eerste Kamer motie XXI-C (motie Lemstra)

MOBILITEIT en INFRASTRUCTUUR

(Herhaling van de) Inleiding

In de onderstaande tabellen is per beleidsveld een overzicht gegeven van de belangrijkste verkenningen met een horizon tot 2040 en die met een horizon van verder dan 2040. Van elke verkenning is een korte omschrijving gegeven en verder is aangegeven door wie de verkenning is uitgevoerd, op welke schaalniveau de verkenning betrekking heeft (internationaal, nationaal, regionaal) en wanneer de verkenning gereed zal komen of is gekomen.

BELEIDSVELD	MOBILITEIT en INFRASTRUCTUUR	Horizon: tot 2040		
		Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Naam verkenning	Korte omschrijving			
Internationaal				
Four futures of Europe	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Nationaal				
Vier vergezichten op Nederland	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Verkenningen naar de mobiliteitsontwikkeling	Verkenningen naar de mobiliteitsontwikkeling tot 2020 en het effect van beleidsmaatregelen. Hiervoor is gebruik gemaakt van het European Co-ordination scenario van de EFO-studie. Voor zowel het personenvervoer als het goederenvervoer zijn de effecten van verschillende beleidsopties beschreven	VenW / AVV	2020	2005
IBO beleid en onderhoud infrastructuur	Hoe kan de besluitvorming over (beleid en uitvoering van) onderhoud van infrastructuur beter onderbouwd worden zodat een goede prioriteitenstelling, zoveel mogelijk rekening houdend met het (maatschappelijk) nut van infrastructuur, bevorderd wordt, en de aanwending van onderhoudsgelden zo doelmatig mogelijk plaatsvindt. Uijt te voeren dmv de toepassing van een kosten-baten analyse.	CPB + TNO	2040	2005
Regionaal				
100 Dagen benuttingsplan	Verkenning van de maatregelen die op korte termijn getroffen kunnen worden om de fileproblematiek aan te pakken. Heeft geresulteerd in het ZSM fileplan.	AVV	2010	2002
Welvaart en leefomgeving	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB, RPB, MNP, AVV	2040	2005
Regionale luchthavens	In landen om Nederland heen maken sommige regionale luchthavens een flinke groei door. Dit is te verklaren uit een groei van de totale markt en de opkomst van LowCostCarriers. Aan de hand van groeiparameters is een voorzichtige verkenning gedaan van de mogelijkheden voor regionale luchthavens in Nederland. Daarbij blijkt dat ook hier een flinke groei verwacht kan worden en dat de meeste luchthavens daar niet op zijn voorbereid. De groei is voor verschillende luchthavens in varianten verkend. Deze varianten vormen input voor verdere studie op de ruimtelijke effecten.	RPB	2020	2005

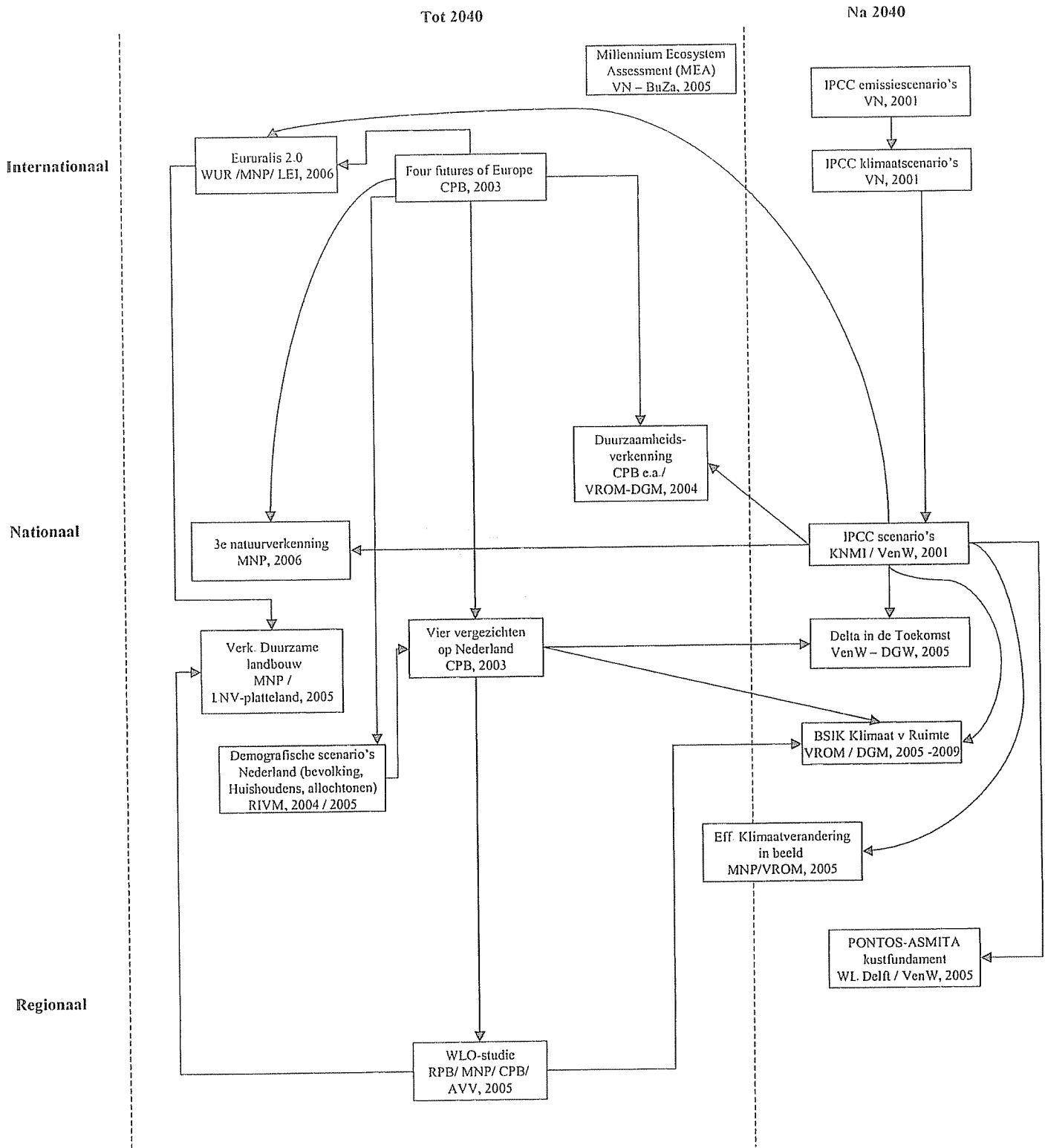
BELEIDSVELD	Horizon: na 2040			
	MOBILITEIT en INFRASTRUCTUUR	Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Naam verkenning	Geen verkenningen voor na 2040			

DEMOGRAFIE en WONEN (Herhaling van de Inleiding)

In de onderstaande tabellen is per beleidsveld een overzicht gegeven van de belangrijkste verkenningen met een horizon tot 2040 en die met een horizon van verder dan 2040. Van elke verkenning is een korte omschrijving gegeven en verder is aangegeven door wie de verkenning is uitgevoerd, op welke schaalniveau de verkenning betrekking heeft (internationaal, nationaal, regionaal) en wanneer de verkenning gereed zal komen of is gekomen.

DEMOGRAFIE en WONEN		Horizon: tot 2040		
BELEIDSVELD	Korte omschrijving	Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Naam verkenning				
Internationaal		CPB		2003
Four futures of Europe	Zie omschrijving onder Economie en Werken			
Nationaal				
Planning for decline	De bevolkingsafname die in veel landen in de nabije toekomst gaat optreden vraagt om een andere benadering van de ruimtelijke ordening. Allereerst zal inzichtelijk gemaakt moeten worden wat de ruimtelijke gevolgen voor de Nederlandse situatie kunnen zijn. Krimp betekent echter niet alleen verlies. Inzicht creëren in de ruimtelijke gevolgen van krimp kan het vertrekpunt betekenen voor ruimtelijke, culturele en maatschappelijke vernieuwing.	RPB	2030	2006
Vier vergezichten op Nederland	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB	2040	2003
Duurzaamheidsverkenning	Zie omschrijving onder Natuur en Milieu	MNP	2030/ 2040	2004
Primos	Het model geeft een prognose van de bevolking naar leeftijd en geslacht, alsmede een prognose van het aantal huishoudens naar type en leeftijd. Aanvullend wordt er een woningvoorraad prognose en een woningmarktprognose gegeven.	ABF Research	2040	2005
Regionaal				
Welvaart en leefomgeving	Zie omschrijving onder Economie en Werken	CPB, RPB, MNP, AVV	2040	2005
DEMOGRAFIE en WONEN		Horizon: na 2040		
Naam verkenning	Korte omschrijving	Uitvoerende organisatie	Horizon verkenning	Datum gereed
Internationaal	GEEN			
Nationaal				
Demografische scenario's Nederland	In deze scenariostudie zijn, aan de hand van vier mogelijke toekomstscenario's, ontwikkelingen beschreven voor de bevolkingsomvang en de leeftijdsstructuur, het aantal en de samenstelling van huishoudens, en het aantal allochtonen naar herkomstland, generatie en leeftijd. Deze studie is een inputstudie voor de WLO.	CBS	2050	2004/2005
Regionaal	GEEN			

Overzicht belangrijkste verkenningen / scenario's

Toelichting en legenda:

In dit schema zijn de meest gezaghebbende verkenningen opgenomen welke uit de overzichtstabellen zijn gedestilleerd. Ze zijn daarbij gerangschikt naar schaalniveau (Europees, Nationaal of Regionaal) en naar horizon (tot 2040, na 2040) waarop de studie betrekking heeft. Door deze verkenningen op te nemen in een schema is het mogelijk ook de relatie tussen de verkenningen aan te geven, waardoor bijvoorbeeld duidelijk wordt dat de WLO-studie een centrale plaats in neemt, en dat veel sectorale studies gebruik maken van de klimaatscenario's van het KNMI.

- Elk blokje bevat: naam v d. verkenning, uitvoerende organisatie, jaartal waarop verkenning gereed is
- Een verbindingspijl betekend dat de ene verkenning input levert aan de andere verkenning (in de richting pijl = richting input)
- De arcering onderstreept de centrale as van de 'WLO' samen met de 'Vier Vergezichten' en 'Four Futures of Europe'.